»БРАНИК« ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу,
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву »Браника« у Н. Сад

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«:

на годину	К 32·—	40·—	дин
на по године	К 16·—	20·—	„
на четврт године	К 8·—	10·—	„

Поједини бројеви стају 10 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.

Уредништво и администрација „Браника„ налази се у кући гђе Анке Пајевићке у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Број 91 | У Новом Саду, у петак 25. априла (8. маја) 1908. | Година XXIV

Издају их!

Седница заступничке куће угарског сабора од уторника била је интересантна. Не треба мислити, да се та интересантност састоји у том, што би у истој седници био донесен какав по државу важан и значајан закључак, него је та седница била интересантна због тога, што су *народносне посланике en masse издали судском прогону.* Тако је данашња већина саборска издала словачког народносног посланика Милана *Хоџу* по делу »дражења против мађарске народности«, а тако исто је због »дражења« у четири случаја издат и словачки народносни посланик Ферко *Скичак*, па словачки народносни посланик Павле *Блахо* због исте „кривице“.

Али није остало само на издавању словачких народносних посланика. Исто тако су прошла и четири *румунска* народносна посланика: др. Никола *Онк*, др. Владислав *Голдиш*, др. Јован *Сучу* и др. Стеван *Чичо Попа*. Те људе су издали за то, што су у Араду *организирали румунску народносну странку.* Данашњи „слободњаци“ у мађарској коалицији налазе, да оно, што је дозвољено мађарским политичким странкама, није дозвољено немађарским народима и да се ови не могу и не сму политички организирати. Вадава су у споменутој саборској седници румунски посланици др. Теодор *Михали* и др. Јулије *Мању* доказивали, да Онк, Голдиш, Сучу и Чичо Попа нису ништа криви и да се њихово имунитетско право у овом случају никако не може суспендовати, »слободњаци« су нашли, да су та четворица румунских посланика учинили „преступ“ те су решили, да се они издају, да их арадски надсолга казни.

Држимо, да је овим поступком својим данашња већина угарског сабора дала сама себи најлошију сведоџбу. Али господа „слободњаци“ у мађарској коалицији се љуто варају, ако мисле, да ће тим начином нешто постићи.

Изборни покрет у темишварском срезу.

— Радикалски збор у Рудни. —

У недељу 20. априла, на мали Ускрс, одржали су радикали свој збор у Рудни. Збор је отворио др. Светозар *Димитријевић*, као председник радикалне странке у темишварском срезу. Говором, којим је поздравио оно мало слушалаца из места, више са стране (из *Чакова*), провејавао је дух чисто *радикалски-демагошки* тако, као да је Свет. Димитријевић *заиста* не само увек радикал био, него рекао би човек: е је као одојче људан у колевци, сачињеној у каквој *ваџкој* творници, за време, када је ту вештину изучавао тамо врховни поглавар њихов. Он је нагласио, како патријарх са епископатом ово вели: Ми смо у цркви господари, ми у њој заповедамо, ми смо црква, а ти, народе, имаш да се покораваш и да слушаш. Прво је дакле патријарх са епископатом имао част бити нападнут. А зашто баш они прво?

То и др. *Сос* зна!

Затим су говорници држали говоре. Прво је говорио Милан *Долга*, капелан темишварски и кандидат радикалне странке, затим кандидат световни, др. *Манојловић*, и напослетку мајстор. Зар да вам пишем садржину њихових говора? Боже сачувај! Ви знате, да они сви на један калуп говоре, а имали сте прилике доста пута до сада читати радикалске говоре. Радије ћу се позабавити овом приликом о томе, како су дочекани наши радикали.

Сироти они, нису ни у сну сањали, да ће тако проћи.

Чујте свету истину!

О доласку Јаше *Томића* и дра *Манојловића* говорило се по Рудни још пре 15—20 дана. Ту су вам непрестано стизала писма нека, програми неки, којима су свет на што лепши и величанственији дочек подстицали.

Имали су они и своја два повереника у селу, којима је задатак био: распростирати начела радикалне странке, настојавати, да тамо, где ће се бирати изборници, буду изабрани радикали, да на дан збора што више света искупе, да се брину за кола и најпосле, да учине све, како би радикална странка — чија су начела сад већ *познатом* потврдом манастирске уредбе *„сјајно«* победила — победи при овом избору у темишварском срезу. Један од тих повереника је сеоски учитељ Душан *Матић*, а други је један миран, добар и угледан ратар, коме су ову почаст радикали силом натурили. Па шта је било? Овај мирни човек, увидевши, да ће збор овај у селу овоме, — у коме је до данас једнодушност и прави мир владао, где се није чула реч: радикал, либерал, алмажан — само семе раздора посејати и доброћудни и мирни свет овај узбунити, — *одбици* ту почаст, јер му не ласка, те остаде са осталом браћом својом миран код куће своје, не трчећи по селу, да купи на збор, да шири „спасоносна“ радикалска начела, да тражи коло и не знам ти шта још Кад дакле *повереник* њихов не хтеде знати за њих, можете мислити, колико њихови *неповереници* уздишу за њима!

Дошао је дан доласка им. Е, куда ћемо сад?

Нешто се мора, али како? Једини повереник, новообарени радикал (који је још лане читао „Заставу“) сеоски учитељ Душан *Матић*, уздајући се у своју радикалску моћ и „велики углед који ужива у народу“, заиђе са једним својим ађутантом по улицама, купећи кола и свет, да изиђу на станицу пред народне људе. Ту се трчало, ту звало, ту кумило и најпосле шта би? Кад је дошло време поласку на станицу, дођу једна једина празна кола. Видећи се наш млади јуноша на невољи, мало се збуни, кад виде, како му је почетак на политичком пољу врло *хабен*, но утешен мишљу, да свршетак не мора бити као и почетак, седе на кола гостинска и оде на станицу. У томе, када су гости-Чаковчани, којих беше отприлике дошло на 10 кола, са новообареним радикалом отишли, дођу још једна кола, опет празна. *Свега дакле беше из Рудне изишло пред радикале двоја кола.* На та кола су села још четири Србина из Рудне и наш *Наци-јајарош.*

Чуј, народе и роде! Радикале су у Рудни дочекали од *Срба* учитељ и четири ратара и *Наци-јајарош*, свега дакле **6.** Да не беше Чаковчана на оним лепим коњима и колима на станици, наши би радикали одмах са станице сасвим мало лево, те пут за уши па у Чаково на вечеру, те тако путни план мало скратили. Да не беше чаковачких кола, можда би се и наш *Наци-јајарош* удостојио како год почасти, да седи на колима, ако не баш с вођом, оно бар с аранжером дочека.

Вредно је приметити и то, да *ни сви изборници не беху на збору*, бар љубопитства ради.

Сви изборници, осим моћног радикала учитеља, *гласаће за кандидата самосталне странке.*

Једно место изборничко је празно, те ћемо тако скоро опет имати прилику уживати у трци и бламажи наших 5, односно (с Нациком) 6 радикала.

Нове наредбе за испит зрелости у Хрватској. — О матуритету у опште.

Као што се могло очекивати, и хрватска земаљска влада, да би олакшала полагање испита зрелости и на својим гимназијама, издала је такођер нове наредбе, сасвим у духу и правцу аустријских наредаба, удесивши их према приликама у Хрватској; само што ће хрватски матуранти морати полагати писмени испит из четири језика: хрватског (српског), немачког, латинског и грчког (превод на хрватски, српски).

«Бранково Коло» у свом 12. броју говорећи, шта се хоће и шта се тражи новим прописима за матуру, између осталога вели: «**Штетни и назадни досадашњи поступак**, да се ђаку наметне што више захтева о испиту зрелости, док смо га кроз горње разреде можда олако пропуштали, уништен је новим прописима. О испиту зрелости не ће се више тражити сва она гомила ситнога знања, којим је ученик дотле школовао свој дух, него ће се гледати на резултат тога школовања . . . С тога ће се избегавати све оно, што би успех испита везало за случајности; што се тиче знања, одлучиваће што је битно у појединим предметима. Тенденција је реформе, да се редовним ученицима олакша испит зрелости нарочито у материјалу за памћење . . . .«

»Испит из наставног језика треба да буде у облику колоквија, на основу прочитаног комада прозе или поезије, узимајући у обзир садржину, унутарњу и спољашњу форму, врсту песништва, литерарно знање дела. Тражиће се познавање најзнатнијих појава у књижевности на основу лектире, развитак новије књижевности, везан за угледне писце, али са што мање бројева (године дела) и осим свега, што се мора учити на памет.«

О матуритету у опште.

У Аустрији и Хрватској је дакле испит зрелости задржан и на даље, докле? и како? то засад није коначно решено; али се бар толико успело, да је знатно олакшан и да му је одузет онај драконски облик, који је без икакве нужде родитељима толике бриге задавао и често им материјалне штете нанео, а који су некоји ученици платили здрављем, а некоји богме и животом.

Као што адвокат иде за тим, да добије на суду што више парница, а лекар се труди, да што више болесника излечи, исто тако треба да води бригу и учитељ, да му што више ученика положе испит. Па као што невешт адвокат и лекар није на добром гласу, тако није ни учитељ, којем ђаци у школи слабо успевају. Успех ученика може се у осталом видети из испита зрелости, кад се овај одржава на прикладан и рационалан начин; а то ће бити онда, ако професори буду кандидата оцењивали по ономе, што зна, а не по ономе, што случајно не зна.

Да би дакле ученици што боље полагали испит зрелости, нужно је пре свега, да су предавања дотичних професора у најстаријим разредима добро удешена, тако, да се одређени материјал у осмом разреду за времена сврши, да се у другом течају не задају нове лекције, које ученике оптерећавају и тиме испит отештавају, већ се треба ограничити на прегледно распоређивање и понављање учевног градива, те ученике у напред спремати и вежбати. На тај би начин онда престало оно силно и узнемирено учење и бубање, да ученик не зна, где му је глава. Оно вечито застрашивање ученика врло је неумесно и штетно, јер са каквим ће расположењем, с каквом ће вољом он ићи на испит? Ићи ће онако, као кад оптуженик иде на поротни суд. Претити и застрашивати је лакше, него добро предавати. Поред добре и смишљене методе биће при испитима мање злоупотребе од стране ученика. С тога наредбе аустријског министра просвете иду баш за тим, да матурант »не буде изведен на место мучениј а“. То се види још и отуд, што је исти министар крајем месеца априла издао као допуну још некоје наредбе, које између осталога олакшавају нарочито при писменом испиту из страних језика. Тога ради има се у конференцијама установити начин, по којем од петога разреда треба ученике вежбати и спремати. Председници испита имају особито пазити, да се при испитивању строго одржавају прописи и не допуштати

специјална питања, шта више, у гимназији се има испит ограничити строго на градиво из осмога разреда; исто се тако из математике не сме испитивати математичка физика и т. д. Даље апелује министар на савесност и увиђавност учитељства и захтева, да се према кандидатима показује она наклоност, којом се знатно диже јавно поверење према школи. Најпосле напомиње министар, да ће из поднесених му записника контролисати, каква су питања стављана на испиту.

Као што јављају новине, већ је у Аустрији на неколико места по новој наредби одржан матуритет, и то са добрим успехом.

Из свега се тога види, с каквом се опрезношћу има данас поступати при испитима зрелости, који се и са стране педагошке и хуманитарне битно разликује од дојакошњег матуритета. Ово истина за сада важи за Аустрију и Хрватску, али ће та иста начела, као савремена и напреднија, бити усвојена и у Угарској. Но то ништа не смета, да се и угарски увиђавни професори уопште већ сад придржавају тих паметних начела.

А сад ћемо споменути некоје случајеве, да виде читаоци, како је досадашњи систем матуритета пун нечовечности, неправде и недоследности; и тај застарели начин испита постоји још код нас у Угарској.

Пре свега се јако замера, што се на оваком матуритету поступа као на разредном испиту, где матурант има да опширно одговара из предмета, па ако случајно из једног или два предмета потпуно не одговори, мора се подвргнути поправном испиту; а аустријска наредба је то укинула, пошто из онога још не излази, да кандидат није зрео.

Друга је неправедна и нечовечна наредба, ако кандидату није испала за руком писмена радња из матерњег језика, да се одбије на годину дана с тим, да има поново полагати испит **из свију предмета**, дакле и из оних, **које је с успехом положио**. Но има примера, да је матурант на таквом испиту опет слабо одговорио из истог предмета и тако је поново одбачен на годину дана. Тим нечовечним поступком нанешена је грдна штета и ученику и родитељима, који су често принели велике материјалне жртве, док им је доспео до матуритета син, који је кроз цео осми разред својим писменим радњама иначе задовољавао. Па сад помислите: **једна само** лошија матуритетска писмена радња из матерњег језика и — пропаде сва тешка мука од осам година! Аустријски министар укида ту нечовечну наредбу, и пушта кандидате на усмени испит. Само се још ми у Угарској можемо подичити са онаковом установом. Но пошто професори матерњег језика знају, каква велика опасност отуда прети матуранту, то им савесност и човечност озбиљно налаже, да буду врло опрезни при задавању и оцењивању писмених задаћа из матерњег језика. Исто је тако неуместан и бесмислен захтев, да кандидати на матуритету читају из тежих и најтежих римских класика и то оно, што нису читали, па још без претходне спреме, ex abrupto. Тај захтев је у толико више неправедан и немилосрдан, што се сам професор унапред спрема, а ученику то није дозвољено. Само професори, кад полажу стручне испите, читају класике у оригиналу ex abrupto. Није ли дакле у највећој мери апсурдно, захтевати то исто од матуранта? А кад се већ мора читати, нека се читају најлакши класици, као: Непос, Цезар, Салуст, али никако песници, о којима не може бити ни разговора. На исти начин има да изостану питања из граматике и књижевности, као што наређује аустријска наредба, и то са пуно разлога, јер се више пута догађало, да је кандидат потпуно разумео шта је читао, али на некоја граматичка или књижевна питања није тачно одговорио, те је због тога морао пасти.

Тако је пре неколико година један кандидат, који је на разредном испиту из мађарског језика добио „врло добро“, пао на матуритету из истога предмета. А зашто? Зато, што случајно није потпуно одговорио из књижевности. Пита се сад, откуд да се тако што може догодити? Зар један испит од неколико часова или неколико минута више вреди, него сви дојакошњи испити? Та ваљда оцена из којег језика не зависи једино од знања књижевности, која се механички научи на памет, већ пре свега од усменог и писменом знања језика. Књижевност је у том погледу најмање меродавна, јер има много књижевника, научењака и иначе врло интелигентних људи, који тек површно познају књижевност, али потпуно владају језиком усмено и писмено. По томе један виртуоз у музици, ако не зна добро књижевност музике, није музикалан?! Може ли од тога бити што апсурдније? Зато нове аустријске наредбе искључују граматику и књижевност на усменом испиту зрелости.

И тако бива редовно, да често кандидат на писменом или усменом испиту зрелости пада из **истих** предмета, код **истих** професора, који су му пре месец дана издали сведоџбу, да је **са успехом** положио испит за осми разред. Шта да мисле онда о таковим испитима и о професорима не само матуранти, већ и њихови родитељи и остали интелигентни и разборити људи?

Ето такови абнормални појави при испитима дадоше и дају повода, да се јавно мишљење, па и сами увиђавни педагози, дижу против матуритета у оваковом облику, као што је сад, многи шта више захтевају, да се као сувишан и по многе младе људе штетан сасвим укине. Да би се пак што мање њих пријављивало за испит зрелости, предлажу многи, да младићи после свршених шест разреда могу бити војнички добровољци, и да се за разна нижа звања не тражи испит зрелости, и уверени су, да ће онда бити мање навале на гимназију.

Сад ћемо карактеристике ради навести, како некоји педагози уопште суде о матуритету.

Тако професор Херман *Ритер* вели, да би усмени матуритет могао бити неки доказ зрелости, кад би се ученик испитивао без претходне спреме и кад би се давала само такова питања, из којих се уопште може оценити зрело суђење кандидатово. Али тако се не ради, већ кандидат мора да »буба на памет«, те му се после несистематског, често збрканог и с тешком муком једнострано на памет стеченог знања издаје сведоџба из појединих предмета. Отуд, вели, ученици у средњој школи оглупаве, постану затуцани и блазирани (verknöchert und blasiert), место да им се даде хомогено, умно, душевно, етичко и физичко образовање.“

А професор Т. *Хартвиг* опет вели, он истина признаје, да аустријски министар својим новим наредбама пружа неке олакшице за испит зрелости, али за то ће се ипак он и његови једномишљеници (wir Reformer) и даље борити све дотле, догод се са свим не укине матуритет, тај последњи бедем застарелог система испитивања и контролисања (dieses letzte Bollwerk eines veralteten Prüfungs- und Kontrollsystems).

Могли би смо навести још више педагога, који строго осуђују начин садашњег испита зрелости, но мислимо, да ће и ово бити довољно, да меродавни фактори увиде његову нецелисходност, те да се у пракси клоне свега онога, што би само од велике штете било по нашу школску омладину, ту нашу узданицу.

Н. Сад. **Ф. Оберкнежевић.**

Радикали и Раух.

Под тим насловом доноси „Србобран“ овај чланак:

„У јучерашњој »Хрватској Слободи« изнио је вођа дисидената Старчевићеве хрватске странке права, др. Миле Старчевић, једно сензацијонално откриће. Написао је наиме, да су у сједници, у којој је дошло до расцијепа Старчевићеве хрв. стр. права, познати Франкови лакаји др. Хорват и др. Елеговић изјавили, **да је Раухова влада послије 40 година прва хрватска влада**, те да стотину пута *воле Рауха*, него *ма коју* коалицијону владу.

Ову изјаву жигосао је др. Миле Старчевић овим ријечима:

„Та је изјава — по мом мишљењу — права срамота и за народ и за странку. Није било до сада владе, која је тако кукавно пала на избори ма, није било владе без већине у сабору, без прорачуна или индемнитета, која би успркос успјеха избора изјавила, да се тај успјех ње не тиче. Ово је доиста прва апсолутистичка влада задњих 40 год. Није било до сада бана, за којега би мађарски министар предсједник изјавио, да је његов експонент у Хрватској, те да није одговоран хрватском сабору. О сим ове срамоте Раух у Хрватској поступа с народом и чиновницима као какав азијски сатрап, а ипак такав бан и таква влада јесте: **прва хрватска влада!**“

Осим овога ми Срби знамо врло добро, да је **Елеговићев први хрватски бан** барун Раух уједно први бан, који је сасвим отворено и јавно повео хајку на *читав српски народ*, као на народ антидинастички и велеиздајнички, и то у намјери, *да га стави изван закона* и тим уништи. Још знамо, да органи или листови тога бана пишу о Србима тако инфамно, како је досад писало **само Франково „Хрватско Право“**, *називајући Србе сливничким јунацима и другим још погрднијим изразима.*

Па ипак с тим и таквим Елеговићевим првим хрватским баном *играли су „српски“ радикали пакт*, а још и данас **су** с њим *у савезу.*

У 10. бр. »Заставе« од о. г. саопштен је српском народу тај пакт између радикала и Елеговићева првог хрватског бана Рауха.

У том се саопштењу каже, да су радикални прваци др. Ђорђе *Красојевић*, др. Миливој *Бабић*, др. Платон *Чуповић* и др. Светислав *Новак* на Раухов позив били код њега. Они су извјестили Рауха о становишту срп. нар. радикалне странке, да је он дошао *законитим путем на владу*, о чем према »јасном слову« закона не може бити сумње. Још су, према »Застави«, увјеравали Рауха, да у његову програму има **много доброга** и обећали му, да ће га у извођењу програма **помагати**.

Осим овога саопштила је »Застава« српском свијету, да је Раух увјерио њене прваке, да ће он изаћи у сусрет жељама српског народа. (И изишао је прогањањем Срба, због чега га је Елеговић и назвао првим хрватским баном).

На основу свега овога ступили су радикали као *Раухови кандидати* у изборе, па су *као такви* и оглашени у службеним и полуслужбеним листовима. У корист њихову извађао је Раух управо нечувена и до сад невиђена насиља. Шта више радикали су од Рауха добивали на гомиле новаца за своје изборне котаре.

Што је Раух ипак пропао, то се, као што је Церковић одао, има захвалити томе, што су радикали прецјењивали своју снагу и тим навели Рауха на танак лед.

Међутим савез између радикала и Елеговићева првог хрватског бана Рауха, који би хтио српски народ ставити под пријеки суд, није ипак разврнут. Шта више радикали помажу и данас својом штампом и акцијом у Пешти свога савезника Рауха у борби против коалиције. Чак се позитивно зна, да радикали измишљају и онај материјал, на основу кога Раух и мађарска штампа оперирају против Срба као против велеиздајника. У најновије вријеме прештампавају Раухови листови сензацијоне измишљотине радикалске „Заставе“ о самосталским Србима и другим коалирцима, и то измишљотине, којима је сврха, да се самосталци и коалиција у Раухову корист оцрне и дискредитирају у народу.

Радикали се сасвим сигурно надају, да ће Рауху поћи за руком, да проводи и друге изборе. Они увјеравају своје присташе, да се треба стрпити дотле, а тада ће они ући опет у изборе као савезници Елеговићева првог хрватског бана. Још телале, да ће овог пута чиновници бити сасвим покорни и њин успјех потпуно осигуран. Као круну свега стављају у изглед, да ће бивши Елеговићев једномишљеник, а садашњи њихов вођа, др. Никола Ђурђевић послије тих избора постати *први хрватски подбан.*

По својој српској дужности износимо ово на јавност, да Срби виде, какви се *одроди* крију међу „српским“ радикалима. *Овакве одроде није још Српство родило.*“

Политички преглед.

— **Угарски сабор.** Пред почетак прекјучерашње седнице много се по кулоарима говорило о исходу парнице Полоњи-Ленђел. У опште је пресуда примљена тако, да је утишала духове и да су сви њоме задовољни. Чак ни левица не покушава, да извини *Ленђела.* Сви сад хвале председника суда *Житваја.* Кад се отворила седница, посветио је председник *Јуст* упокојеном генералу *Тиру* неколико топлих речи. Међу осталим рече: «Тир је мађарском имену набавио славе». Решено је, да се од стране сабора положи венац на самртни одар генералов. За тим је јавио председник, да ће министар-гроф *Андраши* сутра одговорити на интерпелацију о шопроњској ствари. На предлог Ђорђа *Нађа*, да се место 11. априла 15. март изрече за народни празник, одговара министар-председник *Векерле*, да 11. април и онако није могао доћи до важности као народни празник, а о 15. марту ће влада у своје време преговарати са компетентним факторима па ће онда у том погледу поднети предлог сабору. Предлог Ђорђа Нађа буде одбијен, управо је решено, да се тај предлог не узме у расправу. За тим се прешло на имунитетске ствари те је већином гласова решено, прво, да се изда Стеван *Бене*, који је нанео увреду части румунском народносном посланику дру Аурелу *Владу*, даље да се издаду словачки народносни посланици Фрања *Скичак* и Павле *Блахо*, који су оптужени због дражења и за које се својски био заузео румунски народносни посланик Стеван *Чичо-Попа*, али им није могао спасти имунитет. Код имунитетске афере румунских народносних посланика: Николе *Онка*, Ладислава *Голдиша*, Јована *Сучуа* и Стевана *Чичо-Попа*, који су оптужени, што су у Араду без одобрења власти основали румунско народносно удружење, опирали су се румунски народносни посланици Теодор *Михали* и Јулије *Мању*, тому, да се издаду њихови другови. Обоје су изјавили, да би то био опасан преседенат, кад би се органи-

зација политичке странке везивала за одобрење власти. која у овом случају није била довољно непристрана. Пошто су у тој ствари полемисали Десидерије *Нађ* и Аурел *Влад*, прекинута је расправа о тој ствари те је седница закључена у два сахата после подне. — У јучерашњој је седници председник пријавио имунитетску аферу посланика бискупа *Черноха*. Решено је, да се иста расправи 23. маја. Министар пољопривреде Игњат *Дарањи* подноси законски предлог о инвестицијама за регулисање водâ. Тражи да се за регулисање водâ вотира 192 милијона круна, од којих да се годишње употреби седам и пô милијона. За тим се наставила дебата о имунитетској афери четворице румунских народносних посланика. *Калоши* напада њихов поступак. Министар унутрашњих послова гроф Јулије *Андраши* изјављује, да је арадски варошки капетан коректно поступио према румунским народносним посланицима, јер су ови образовали политички клуб без претходне дозволе власти. Решава се већином гласова, да се издаду сва четворица. Затим се прешло на прорачунску расправу. Известилац Павле *Хојчи* препоручује прорачун. За њим је одмах узео реч велико кикиндски посланик др. Михаило *Полит-Десанчић* те се потужио на то, што влада место да осигура материјални опстанак држављана, ради на том, да створи етнички уједињену нацијоналну државу, тако да за цело становништво намењени новац не употребљава на нацијоналне и културне интересе појединих племена, него баш ускос тим интересима а само за мађарско племе. За народности се вели, да су велеиздајници па се као такови прогањају. У италијанском се парламенту боље поступа чак и према анархистама, него у нас према члановима народносне странке. И према Хрватској је политика данашње владе промашена. Ако онде скоро не престане самовољна владавина, лако се могу поновити крвави догађаји од године 1883. Но не само према народностима, него и према Аустрији је мађарска политика бесплодна. Мађарском државном идејом не може се борити против два фронта. Влади, који заступа само интересе једне странке, не може говорник и његова странка одобрити прорачун. Он шта више предлаже, да сабор изјави, да нема поверења према влади. (*Ми ћемо говор велико-кикиндског посланика у целости по саборском стенограму донети у идућем броју нашег листа — Ур. „Бр.“*) Још је говорио Јосиф *Шимко* па онда је дебата прекинута те је министар унутрашњих послова гроф Јулије *Андраши* одговорио на интерпелацију барона Десидерија *Банфија* у шопронској ствари. Барон Банфи је изјавио, да министров одговор не може узети на знање, но сабор је већином гласова решио, да га узима на знање.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 24. априла 1908

— **Професори српског универзитета дру Шурмину.** Поводом свог умировљења добио је др. Шурмин од професора српског универзитета ову изјаву симпатије:

Госп. др. Ђ. Шурмину,

Загреб.

Драги колего!

Дубоко озлојеђени неправдом, која је учињена Вама, хрватско-српској науци и просвети нашој, осуђујући мешање власти у универзитетске послове и преношење неуспеха политичких на лично земљиште, на онај начин, на који је то према Вама урађено, ми Вас молимо, да примите изразе наших свагдашњих симпатија према Вама и да делите заједно са нама наше уверење, да ће правда и истина ипак победити.

Београд, 18. IV. 1908.

Др. Ј. *Цвијић*, др. Драг. М. *Павловић*, Богдан *Поповић*, М. *Вулић*, др. Б. *Петронијевић*, А. *Белић*, Ст. *Станојевић*, Павле *Поповић*, Јован *Скерлић*, Милан *Ћурчин*, Јован *Радоњић*, В. *Ћерић*, др. Милоје М. *Васић*, Јован *Ердељановић*, др. Драгиша М. *Ђурић*, Милош *Тривунац*, Рад. *Кошутић*, Тих. Р. *Ђорђевић*.

— **Нова пошта у Ковину.** Пишу нам из *Ковина*: »Од новијег доба неколико радикалских занесењака основало је пошту No 2. у Ковину у трговини г. г. Браће *Ш*...., у кући госп. *Ј. Н.* Ти млади људи, уместо да гледе, да уређују своју трговину, они се баве *адресирањем* и *експедирањем* »*Заставе*«, и то оних бројева, у којима се нападају честити, старији интелигентни људи из Ковина. У опште се у тој трговини кују планови против свега, што је српско, и што је честито. Ту се експедира »Застава« и држе се седнице »нечастивих“.

Комшија Vis-à-vis.“

— † **Ђока Богдановић.** У Старом Бечеју је у прошли четвртак, 17. о. м., после кратке али тешке болести у 44. години свог века преминуо г. Ђока *Богдановић*, књиговођа бачко потиске штедионице у Старом Бечеју. Покојник је био ваљан чиновник и добар Србин. Оплакује га удовица са двоје деце. Покој души му!

— **Београђани одбијају Загребчане** Као што јављају београдски листови, није академски сенат београдског свеучилишта хтео да прими сто слушалаца са загребачког свеучилишта а мотивовао је то тиме, што је рок уписивању за летњи семестар већ протекао. А овамо је професорски збор београдског свеучилишта управио на професора Ђуру *Шурмина* допис, у којем му исказује своју симпатију а уједно и то, да је огорчен са неправде, која је његовим умировљењем нанесена српско-хрватској науци.

— **Градачки ђаци за загребачке.** Српски и хрватски слушаоци градачких великих школа одржали су јуче збор, на којем је изабран одбор, који ће купити прилоге за ђаке. што са загребачког свеучилишта одлазе на друга свеучилишта. Одмах на збору је скупљена повећа свота.

Новости са стране.

— **Шездесетгодишњица владавине нашега краља.** Јављају из Беча, да су јуче онамо стигли немачки владари, да честитају нашем краљу шездесетгодишњицу сретне владавине му. Беч је сав у свечану руху. На свим јавним зградама а и на многим приватнима вију се заставе и све су окићене цвећем. Нарочито је дивно окићен друм, што са пенциншке станице води до Шенбруна. Из Штутгарта је стигао виртембершки краљ *Виљем*, из Манхајма баденски велики војвода Фридрих, из Монакова баварски принц регенат *Лујтиолд* а са свог пута ће стићи и немачки цар *Виљем* II., да нашем владару лично честита прославу.

— **Поплава у Русији.** Јављају из Петрограда, да онамо из Мохилева стижу гласи о великој поплави. Стотинама кућа су под водом. Код Бихова се на Дњепру изврнуо велик чамац, у којем је било сто и педесет особа. Спасено их је само тридесет, остали се подавили.

— **Пут немачког цара.** Јуче је немачки цар са царицом у четврт на девет ујутру стигао у Пуљ, где је дочекан поздравном пуцњавом. Пристаниште је било свечано украшено.

— **Плаветни алем-камен.** Један од најславнијих драгих каменова, т. зв. плаветни дијамант, продан је јуче у Паризу за два милијона франака. Тај камен, који има дивну сафир-плаветну боју, тежак је $44^1/_2$ карата. Фасона му је куса пирамида. Темељ, му је квадратичан а стране су дугачке 23 милиметра. Некад је тај камен био међу француским крунским драгуљама, али га је неко под Лујем XVI. украо, а после се наједаред појавио у Енглеској. У почетку деветнаестог века купио га је славни банкар *Хоуе* у Лондону. Наслеђем је после тај камен прешао у посед неколицине чланова те милијонарске својте, али се свагда тако десило, да су поседници умрли трагичном смрћу. С тога га породица прода у Америку и онде је остао дуго. Последњи американски власник му био је неки *Франкел*, кога је најновија америкашка новчана криза нагонила да га прода. Говори се, да је купљен за отомански двор.

НОВИЈЕ.

Беч, 23. априла. Нови заповедник македонске жандармерије генерал гроф Николис *Ди Робиланти* полази данас у Турску, да наступи своје звање. Пре свега ће отићи у Цариград, да се прикаже султану.

Синда, 23. априла. Генерал *Вилкокс* сузбио је Афганце преко границе.

ТЕЛЕГРАМИ
уредништву »БРАНИКА«.

Говор дра Мих. Полита-Десанчића.

Будимпешта, 24. априла. У данашњој прорачунској расправи држао је велико-кикиндски посланик др. Михаило Полит Десанчић говор, који је трајао подруг сахата. Саслушан је пажљиво, али је местимице бурно и раздражено прекидан. Рекао је међу осталим да се милијони терета, што их сноси читаво становништво Угарске, према половини становништва међу немађарским народима употребљава против њихових народних и културних интереса.

Угарски сабор.

Будимпешта, 24. априла. Од 15. маја почевши држаће заступничка кућа угарског сабора дневно седнице по осам сахата. Стигли су хрватски делегати те ће се данас договорити, какав положај да заузму према прорачунској расправи. Искључена је опструкција и сваки покушај опструкције

Шопроњска афера

Будимпешта, 24. априла. Министар унутрашњих послова гроф Андраши управио је на варош Шопрон нову одредбу, у којој вели, да је 6 §. 44. законског чланка од године 1868. цитирао само тако, да се жељи многих, да се предмети главне скупштине варошког заступства решавају и на немачком језику, може одговорити само у границама могућности.

Уметност.

О српским певачким прославама.

Преда мном је извештај VII. прославе немачког певачког савеза у Вратислави (27. до 31. јула 1907). Кад сам га прочитао, нисам веровао. И питао сам се: је ли ово могуће?

Из свију крајева Немачке и Аустрије, па онда из Швајцарске, Румуније, Ердеља и Америке (Њујорка) скупило се не мање него 16.000 певача!

Певачки павиљон, који је за ову прославу био сграђен, имао је места за 22.000 особа, а стао је четврт милијона марака.

Прву заједничку песму, са којом је концерат започео, певало је до 10.000 певача под вођством проф. *Кремзера* из Беча, уз помоћ још двојице коровођа. Било је свега четири концерта, од којих је сваки трајао по три до четири сахата. Прво вече био је онде и војвода од Трахенберга, као заступник немачког цара, који је поздравио госте из Немачке и ван њених граница, наглашавајући *немачку културну заједницу*.

Сама немачка штампа, која је у хиљадама варијацијâ пропратила ову прославу, није писала о њој као о певачкој прослави, већ јој је придевала виши, идеалнији значај...

*

Онако, како се може у најкраћем, ево вам примера, како Немци раде. Истина је, да они могу и више и боље него ми Срби, али бисмо и ми могли и више и боље, него што смо чинили до данас. Сетимо се само прославе Београдског Певачког Друштва године 1903. То је била једна од највећих и најсвечанијих српских прослава. Па шта мислите, колико је певача суделовало на њој? Ни једна пуна хиљада! Да је одзив српских певачких друштава био ијоле бољи. лако би се скупило две до три хиљаде српских певача. Чак и неколико певачких друштава из Србије, из најближе околине Београда нису била заступљена.

Изгледа ми, да *смисао за заједнички рад, за споразум*, није код нас још довољно развијен. То се опазило у више маха а за доказ тому може да послужи и лањска прослава земунске црквене певачке задруге. Тамо је требао да се створи савез српских певачких дружина из Аустро-Угарске. Како је та ствар — поред онако дивног одушевљења земунског хоровође а и саме задруге — испала жалосно, то је на осуду. Ја сам о тој ствари већ једном писао. Смисла за заједнички рад ту апсолутно није било, јер и оно мало певача-заступника, што је дошло, употребило је то време са свим на нешто друго, док је на конгресу било само неколико људи.

Ја сам имао прилике да будем сведок при више српских певачких прослава. Тако на пр. у Земуну двапут, у Панчеву, у Вел. Бечкереку, у Вршцу, у Новом Саду, у Смедереву и у Београду. На сваком месту било је друкчије. Оно право узвишено, није се могло опазити. Колико само у Смедереву. То је било српско славље у правом смислу речи, али је опет било у врло малену обиму. У јавности је много писано о прослави „Јединства“ у Бањој Луци. Та се прослава назвала свесрпском прославом. Они, који су били на њој, знаће је врло добро.....

До данас се дакле у главном на овакове певачке прославе није полагало много. Њима се увек хтео да дâ некакав *чисто локалан карактер*. Ту лежи грдна погрешка. Ми Срби немамо певачког савеза. Потрошили смо око тога много речи, скупова, па и новаца, али нисмо до данас ништа створили. Его нема га ни слободна Србија. Тамо је то лакше створити но игде. Немамо ни нашег музичког органа, преко којег би се могли споразумевати. Немамо ни добрих издавача, који би нам радове наших композитора могли с времена на време издавати.

Међу нама нема апсолутно никакове везе. С тога су наше певачке прославе врло потребне, да нас скупе, удруже и уједине. Бар тако с времена на време. У таковим приликама, кад смо на окупу, осећаји су нам српскији, него иначе. У нас се бар моментано развије жеља за уједињењем, за слогом.

Треба знати, да данас, особито овде код нас, једино још песма нешто може. Наше богате и лепе мелодије не може нам нико отргнути. Зато треба да их што више гајимо, да буду још лепше и усавршеније. А оно, за што треба да нас је што више на окупу, ја мислим да сваки разуме. То треба да створи оно више, оно идеалније.....

*

О Духовима ове године прославиће и Ковинци. У овим крајевима што их називају мртвом стражом Српства, овде, где нас је туђинска најезда подсела до грла: овде треба та певачка прослава да има сасвим други значај.

Какве су нам жалосне прилике, какви су нам тешки дани, спојени са великом борбом, какве су нам болесне друштвене прилике: нама овде треба *снаге*, *полета* и *нова бујнијег живота*. То ћемо постићи само онда, ако се видимо са браћом са свију страна, ако се видимо са онима, који су сретнији, задовољнији од нас.

То ћемо постићи онда, кад песма за песмом одјекне, те нам нагласи велику прошлост Србинову и кад нам пружи утехе и наде на бољу будућност.

Ако је игде потребно да се манифестује *српска културна заједница*, онда је то овде најпотребније. С тога нека не пропусте сви они, који могу да дођу у Ковин, да га освеже и оснаже, како би и у њему од сада са више одушевљења и раздрагености одјекивао српске песме бурни глас!

У *Ковину*, априла 1908.

Душан Шамбек
коровођа.

Финансије.

— **Финансије краљевине Србије.** Угледни финансијски часопис „The Financial News“, који излази у Лондону и Паризу, добио је од свог београдског дописника овај извештај о финансијама краљевине Србије:

„У једном ранијем чланку, говорећи о финансијама Србије, ми смо утврдили да

стално расту приходи самосталне монополске управе: посредни порези, који служе као гарантија или залога државним дуговима. Тако за време када се самостална монополска управа образовала у 1896. години, ови заложени приходи износили су 32.599.261 динара, а сада крајем 1907. године они су се попели на динара 46,291.745, дакле већи су за динара 12,692.484.

Данас према податцима из Министарства финансија само непосредни порези, без посредних, за финансијску годину од 31. марта 1907. до 31. марта 1908. године, пребацили су у округлој суми динара 30.000.000, узимајући у рачун да су до краја 1907. године државне благајнице у Србији стварно примиле од ових прихода 22,466.789 динара. И овде се предвиђају вишци прихода и ако је прошле године суша нанела велике штете Србији и царински односи били неуређени са Аустро-Угарском. Ови вишци су у толико значајнији, што сравњени приходи ови са приходима из минулих година ретко су надмашили горње цифре.

Што се тиче прихода државног на извесне потрошне артикле у земљи, на које се наплаћује државна трошарина и коју не треба мешати са општинском трошарином и ови приходи расту као што показују ове цифре:

у год.	1905.	1,448.089'35 дин.
„ „	1906.	2,144.374'92 „
„ „	1007.	3,634.844'99 „

Према пројекту буџета краљевине Србије за ову 1908. годину, који је још предмет дебате у Народној Скупштини, приходи су предвиђени на 95,923.338'82 динара, а расходи 95,878.764'40 дин., дакле са једним вишком од 44.574.43 динара. Но судећи по започетој дебати у Скупштини, сигурно је да ће расходи бити још смањени, а према томе да ће цифра вишкова бити много већа од оне, која се буџетом сада предвиђа".

У опште, дакле, узевши финансије Србије, према овом кратко изложеном прегледу, налазе се у повољном стању, јер *приходи сваке године расту* и стално се повећавају.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић**
Одговорни уредник: **Јанко Перић.**

ОГЛАСИ.

ПРОМЕСЕ

угарских

премијен-срећака

од 1870. год.

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК

К 200,000·—

1 згодитак К **20.000·—** 1 згодитак од **К 10.000·—** 4 згодитка по **К 2000·—** и 18 згодитака по **К 1000·—**

Жребање 15. маја.

Цена К 12·—

3% австр. боденкредит-срећака

од 1880. год.

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК

К 90.000·—

1 згодитак од К 4000·— и 2 згодитка по К 2000·—

— ЖРЕБАЊЕ 15. МАЈА. —

Цена К 5·—

4% угарских хипотек. срећака

Главни згодитак **К 70.000·—**

1 згодитак од К 3000·— и 3 згодитка по К 2000·—

Жребање 15. маја. — Цена К 4·—

Све три промесе за К 20·—

издаје

Мењачница Централног Кредитног Завода

д. д. у **Новом Саду.**

Поштом шаљемо промесе, само кад нам се новац унапред пошаље. Поред цене треба послати још 35 пот. за поштарину. 275 2—

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

К. МАТИЋ

у Новом Саду,

потребује *два старија спомоћника*, вешта продавца. Ступање одмах или за 14 дана. 276 (1—3)

Оглас.

Почевши од данашњег дана може се један вагон

прве врсте букових цепаница

у нас добити за 185 круна.

277 1—3 **Јован Ернст и синови.**

Продаја или закуп.

Добро **Велика Чрешњевица** удаљено 5 км. од постаје Питомача и 15 км. од постаје *Вировитица* у Славонији, у измјери од 385 рали и то:

Ораница	312	рали
Вртова	4	„
Ливада	62	„
Виноград	7	„

са добро идућим млином, заједно са живим и мртвим fundus instructus ом, усјевима и залихом плодина продаје се врло јефтино или — даје у закуп.

Хрватско-славонска банка за парцелацију и колонизацију д. д. у Загребу.

257 2—3

Српским родитељима.

Почетком школске године 1908./1909. премешта потписана женска Задруга своје **девојачко васпиталиште** у свој сопствени нови дом — задужбину својих племенитих добротвора **Лазара и Софије Дунђерски.**

Дом овај лежи у средини престонице, у најздравијем крају, у Вацкој улици под бројем 66. преко пута варошком мађистрату и српској пештанској цркви а **на средокраћи оближњих виших девојачких школа и женских гимназија; близо стручним школама и универзитету.**

У дому васпиталишта има свих просторија модерних васпиталишта: 3 спаваонице са успремама, и 3 собе за васпитатељице; пространа ручаоница; 4 собе за учење и вежбање музике, 1 дворана за гимнастисање и играње, 1 дворана за ручни рад; болница са купатилом и собом за нудиљу; 3 купатила за здраве питомице, стан за Управитељицу и послугу; канцеларија за управни Одбор и питомачки врт. Васпиталиште је намештено лепо и удобно да може примити и угодно сместити **30 питомица.**

Према томе част је Одбору умолити:

оне поштоване српске родитеље, који су ради дати своје кћери почетком школске године 1908/1909. у наше девојачко васпиталиште и то тако, да оне из васпиталишта иду редовно и у овдашње јавне средње и више школе, да нам то пријаве **најдуже** до 30. јуна по римском о. г., и **да означе оне школе**, које желе да им кћери полазе, да бисмо им могли и место у нашем васпиталишту и упис у разред дотичне школе за времена осигурати. За ове питомице, које морају бити по програму нашег васпиталишта опремљене, плаћа се нама годишња пристојба од 800 круна а **осим тога и школарина дотичне средње и више школе** — управи те школе. Питомице, које ступају у завод ваља да понесу собом лекарску и школску сведоџбу.

Све обавештаје даје и програме васпиталишта на захтевање родитеља шаље девојачко васпиталиште Св. Мајке Ангелине (Budapest, IV., Váczi-utcza 66. II. em.)

Олга С. Јовановића
223 8—50 председница.

Милица Борота пл. од Трстенице
Управитељица Завода С. М. А.

СТЕЧАЈ.

Код **бачко-потиске штедионице у Старом Бечеју** је смрћу

УПРАЖЊЕНО МЕСТО КЊИГОВОЂЕ,

на које се овим расписује стечај са роком до 1. јуна 1908. по нов. календару.

Компетенти имају до тог дана поднети своје молбенице са сведоџбама, да су свршили трговачку школу, да су дуже времена радили у сличним новчаним заводима, да су вешти на перу и у речи српском, мађарском, а и немачком језику, да могу самостално билансије склапати, кореспонденцију и записник водити.

Плата је 2400 К годишње до идуће главне скупштине 1909., — када је у изгледу повишење исте.

Ближи услови код управе.

У Старом Бечеју, 2. маја 1908.

274 2—3 Управа.

Професора J. МОГАНА

краљевски овлашћена трговачка школа у Петров арадину.

За испит у Бечу крајем јула т. г. почиње течај књиговођства 6. маја за ученике и ученице и то како усмена тако и писмена настава. Хонорар се полаже тек кад се ученици темељно изобразе те добро положе испит у Бечу. Иначе не треба ништа платити. У интересу ученика је, да за времена почну учити. Уз писмене упите ваља приложити марке и адресовати: J. Mogan. Ujvidék. Aranyutcza 11. 256 5-5

П. Н.

Поштованом грађанству Новог Сада и околине стављам на повољно знање, *да сам купио кућу*

хотел „код Беле Лађе"

у Новом Саду.

Овај хотел, чије сам собе за поштоване путнике преоправио и са свима удобностима модерно удесио, водићу под личним надзором.

Кујна је изврсна, абонирце примам радо како у хотелу, тако и ван хотела а точићу поред осталог изврсног пића и

ориг. Пилзанско пиво

Молећи за многобројну посету остајем са поштовањем

657 26-30 **Ђура Зурковић**
поседник хотела „Беле Лађе".

НОВЕ

СРПСКЕ КОМПОЗИЦИЈЕ

Изашао је **„Албум 24 песама Исидора Бајића** у духу српских народних песама за гласовир - са потписаним текстом". - Цена 6 круна. Може се добити код композитора у Новом Саду (Ujvidék) и у свима српским књижарницама.

271 (2—15)

Београд — Србија

Општа Привредна Банка

(Allgemeine Handels- und Industriebank- Belgrad)

Капитал: 1,000.000 дин. **Kapital: 1,000.000 Frs.**

Прима улоге на штедњу из свих српских земаља

Плаћа 6% годишње камате

Адреса за писма: Општој привредној Банци - Београд.

Адреса за телеграме: Banque générale.

203 12—30

Србија — Београд

Судски дозвољена

коначна распродаја!

218 11—36 Због напуштања радње продаје се све

адиђаре, златна-, сребрна-, роба од кина-сребра и сатова са 30—40% испод цене.

АРМАЊ ГЕЗА

драгуљар и сајџија НОВИ САД, главни трг.

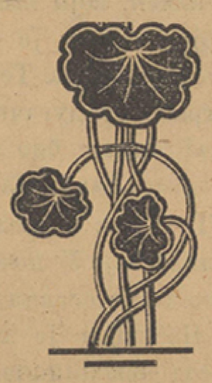

Слано Купатило

у Ст. Сланкамену

отвара се 1. маја, а сезона траје до 1. октобра.

Друштво је саградило

2 зграде са 40 елегантно намештених соба.

Цене су од К 1·20 до К 5·—

Осим тога има рештаурација са добром и јефтиком кујном и добрим пићем.

149 34—50

Власник и издавалац: деоничарско друштво „Браник".

Штампарија деоничарског друштва »Браника«